

Σαββάτο
6/03/1999

ΣΤΗΛΕΣ

Σφυγγός

Απόψεις

Πολιτικά Παρασκήνια

Ανάλυση στα γεγονότα

Καφενείον η Ελλάς

Διεθνή

Πρόσωπα

ΟΔΗΓΟΙ

Τηλεόραση

Κινημ/φοι

Θέατρα

Χρηματιστήριο

Του κόσμου τα media

Του ΘΩΜΑ ΤΣΑΤΣΗ

Όταν στις 13 Φεβρουαρίου 1987 ο Αντώνης Τρίτσης δήλωνε ότι η συζήτηση για την εκκλησιαστική περιουσία δεν μπορούσε να συνεχιστεί επ' αόριστον και για το λόγο αυτόν προχωρούσε σε λύση του προβλήματος μονομερώς, κανένας δεν μπορούσε να φανταστεί ότι 12 χρόνια μετά τίποτα δεν θα είχε αλλάξει.

Και ας ψηφίστηκαν δύο νόμοι για να περάσει ο έλεγχος της εκκλησιαστικής περιουσίας από την Εκκλησία στο κράτος κι ας υποσχέθηκε η Εκκλησία ότι θα προσφέρει στους αγρότες και στους ακτήμονες εκτάσεις για να τις εκμεταλλευτούν.

Η αφετηρία για την περιπέτεια που διήρκεσε περίπου δύο χρόνια, δημιουργώντας τη μεγαλύτερη κρίση μεταξύ Εκκλησίας και πολιτείας, έγινε τον Οκτώβριο του 1985, όταν ο τότε υπουργός Παιδείας Απόστολος Κακλαμάνης κατέθεσε στη Βουλή νομοσχέδιο για τη ρύθμιση θεμάτων της μοναστηριακής περιουσίας.

Η Ιεραρχία της Εκκλησίας της Ελλάδας ενημερώθηκε και στη συνεδρίαση του Νοεμβρίου του '85 συζήτησε τις διατάξεις. Στη συνέχεια έστειλε υπόμνημα στον πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου που εξηγούσε τις θέσεις της.

Με το υπόμνημα αυτό διαμαρτυρόταν και προανήγγειλε όσα επρόκειτο να ακολουθήσουν. Η Ιεραρχία κατήγγειλε «την ενέργειαν της κυβερνήσεως να προσέλθει εν αγνοία αυτής εις την σύνταξιν και κατάθεσιν του εν λόγω νομοσχεδίου, διότι κάτω από την μονομερή αυτήν πράξιν διαβλέπει τον κίνδυνο προστριβών μεταξύ Εκκλησίας και πολιτείας...».

Στο ίδιο υπόμνημα ζητούνταν επίσης να γίνουν διαπραγματεύσεις και πρότεινε «εις το πλαίσιο μιας αμοτεροβαρούς συμφωνίας θα ενδέχεται η Εκκλησία να μεταβιβάσει εις το κράτος την δασικήν και αγροτικήν μοναστηριακήν περιουσία, λαμβάνουσα όμως ανταλλάγματα άλλης μορφής», τέτοια που θα εξασφαλίζουν ελευθερία και αξιοπρέπεια.

Στις 13 Ιανουαρίου 1986 ο Αρχιεπίσκοπος Σεραφείμ πήγε στο Καστρί και συνάντησε τον πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου. Συζήτησαν το θέμα και σε νέα συνάντησή τους, στις 21 Φεβρουαρίου, ο Ανδρέας Παπανδρέου πήρε το υπόμνημα, σύμφωνα με το οποίο η Εκκλησία δεχόταν να παραχωρήσει τα 4/5 της δασικής και μοναστηριακής περιουσίας, που διαχειριζόταν ο Οργανισμός Διαχείρισης Εκκλησιαστικής Περιουσίας (ΟΔΕΠ), τη λεγόμενη ρευστοποιητέα, καθώς και τα 4/5 των εκτάσεων των μονών που ανήκαν σε αυτές.

Ως αντάλλαγμα έγινε πρόταση να εξασφαλιστεί η κυριότητα των

εκτάσεων που θα παρέμεναν στην Εκκλησία, ενώ ζητούνταν επίσης η κατάργηση της εισφοράς του 35% των εσόδων των ναών. Ζητούνταν επίσης η συνεργασία τη πολιτείας για τις εκτάσεις μεγάλης αξίας που βρίσκονται στην Αττική.

Στο μεταξύ, το σχήμα της κυβέρνησης άλλαξε και ο νέος υπουργός Αντώνης Τρίτσης μέσα στις διακοπές (Αύγουστο 1996) κάνει τις δικές του προτάσεις.

Πρώτη πρόταση: Να υπογραφεί σύμφωνο 100 χρόνων ώστε να αναπτυχθεί η εκκλησιαστική περιουσία και να αξιοποιηθεί από αγροτικούς συνεταιρισμούς. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί θα παρέδιδαν το 10% από τις εισπράξεις στην Εκκλησία και το 5% στην πολιτεία. Ειδικά για τις αστικές εκτάσεις, ο Αντώνης Τρίτσης πρότεινε τη δημιουργία ειδικού φορέα.

Δεύτερη πρόταση: Η Εκκλησία να παραχωρήσει στην πολιτεία τη μη αστική περιουσία της, με το αζημίωτο βέβαια.

Οι εκπρόσωποι της Εκκλησίας, ο τότε μητροπολίτης Δημητριάδος και τώρα Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος, οι μητροπολίτες Αλεξανδρουπόλεως, Ανθιμος, Θηβών, Ιερώνυμος (διεκδικητές στην εκλογή του αρχιεπισκοπικού θρόνου) και ο μητροπολίτης Σταγών και Μετεώρων, Αλέξιος, από τη μια και ο υπουργός παιδείας Αντώνης Τρίτσης από την άλλη συζήτησαν πολλές φορές αλλά δεν κατέληξαν πουθενά.

Στην τελευταία συνάντησή τους, το Φεβρουάριο του 1987, ο υπουργός Παιδείας ανακοινώνει ότι προχωράει σε μονομερή λύση. «Κατά τη συνάντηση, δήλωσε ο Αντώνης Τρίτσης, αναγνωρίστηκε και από τις δύο πλευρές ότι δεν μπορεί να συνεχίζεται επ' αόριστον η συζήτηση μεταξύ πολιτείας και Εκκλησίας για ένα τόσο ευαίσθητο ζήτημα, όπως η εκκλησιαστική περιουσία, τόσο ως προς το σκέλος που αναφέρεται στην άμεση αξιοποίηση των εθνικών πλουτοπαραγωγικών πόρων που αυτή αντιπροσωπεύει, όσο και ως προς την αποσαφήνιση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος».

Το νομοσχέδιο κατατίθεται στις 12 Μαρτίου 1987. Και η έκπληξη των εκπροσώπων της Εκκλησίας μεγαλώνει όταν διαπιστώνουν ότι το νομοσχέδιο περιλαμβάνει διατάξεις για συμμετοχή λαϊκών στα μητροπολιτικά και εκκλησιαστικά συμβούλια.

Το θέμα της εκκλησιαστικής περιουσίας περνά σε δεύτερη μοίρα και η Διαρκής Ιερά Σύνοδος ζητεί το νομοσχέδιο να μην εράσει ζητώντας «να επέλθουν ουσιώδεις τροποποιήσεις, επειδή πολλές επίμαχες διατάξεις αντίκεινται στο ισχύον Σύνταγμα και καταλύουν κατάφωρα το αυτοδιοίκητο της Εκκλησίας της Ελλάδος».

Η Νέα Δημοκρατία αντιδρά και ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης, αρχηγός του κόμματος τότε, δηλώνει ότι «ούτε ο Μωάμεθ ο Πορθητής ή άλλος σουλτάνος στη διάρκεια της μακραίωνης δουλείας του Γένους διανοήθηκε ποτέ να υποδουλώσει την ορθόδοξη Εκκλησία, οικονομικά και διοικητικά, με τον τρόπο που το επιχειρεί η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ».

Το σχέδιο νόμου που κατέθεσε στη Βουλή, μόνο στην εκχώρηση εγκαταλελειμμένων εκτάσεων σε αγρότες δεν αποβλέπει. Αντίθετα, πρόκειται για μια πρωτοφανή ληστρική επιδρομή εναντίον της εκκλησιαστικής περιουσίας, ο έλεγχος της οποίας περιέρχεται στο κόμμα και τους ανθρώπους του».

Εκπληξη όμως είχε προκαλέσει και η γραπτή δήλωση του τότε μητροπολίτη Δημητριάδος και σημερινού Αρχιεπισκόπου Χριστόδουλου. Είχε πει ο Χριστόδουλος ότι έπρεπε να γίνει χωρισμός κράτους - Εκκλησίας.

Η δήλωση του τότε μητροπολίτη Δημητριάδος Χριστόδουλου έλεγε:

«Με το επίμαχο νομοσχέδιο υπό το πρόσχημα της "κοινωνικοποιήσεως" της εκκλησιαστικής περιουσίας και του "εκδημοκρατισμού" της διοίκησής της επιχειρείται ιταμή επέμβαση του κομματικού κυβερνητικού μηχανισμού στην εκκλησιαστική ζωή, που θέλει να ελέγχει εφεξής όλες τις δραστηριότητες της Εκκλησίας.

»Με την υποκριτική επίκληση του ενδιαφέροντος της κυβερνήσεως για την Εκκλησία και με την παραπλανητική αναγνώρισή της ως "κορυφαίου θεσμού του έθνους" ο κ. υπουργός της Παιδείας εξωραΐζει τις χειροπέδες που θέλει να φορέσει στα χέρια και στα πόδια της Εκκλησίας, μετατρέποντάς μας σε άβουλα και άφωνα όργανα της κάθε κυβερνήσεως.

»Αγώνες δεκαετιών για τη σταδιακή απελευθέρωση της Εκκλησίας από το θανάσιμο κρατικό εναγκαλισμό, που τρέφονταν με το όραμα μιας ελεύθερης και δυνατής Εκκλησίας, επιχειρείται να πέσουν στο κενό και επαναφέρεται το καθεστώς της βαυαροκρατίας και της ουσιαστικής αιχμαλωσίας της Εκκλησίας στο κράτος.

»Ο ελληνικός λαός είμαι βέβαιος ότι θέλει την Εκκλησία του ανεξάρτητη και όχι παίγνιο στα χέρια του κάθε νομάρχη. Γι' υτό είμαστε απόλυτα αντίθετοι με τα μέτρα της κυβερνήσεως και θα αγωνισθούμε με όλες μας τις δυνάμεις για να τα πολεμήσουμε. Δεν είναι πλέον ο αγώνας μας αγώνας για χωράφια και κτήματα, που άλλωστε η Εκκλησία τα πρόσφερε οικειοθελώς, όπως δείχνουν οι αποφάσεις της Ιεραρχίας του 1985 και του 1986.

»Ο αγώνας τώρα είναι για τη διατήρηση της Εκκλησίας έξω από τον κομματικό έλεγχο, μακριά από τα δεσμά και την υποδούλωση στο κράτος. Επέστη η ώρα για το χωρισμό. Οι σχέσεις μας με την πολιτεία προϋποθέτουν κράτος ευσεβές και όχι αντιορθόδοξο.

»Όταν η προϋπόθεση αυτή δεν υπάρχει, δεν χρειάζεται να υπάρχουν και οι άλλες χωρίς αντίκρισμα σχέσεις μας με την πολιτεία. Ο χωρισμός μας από αυτήν προβάλλει τώρα ως μοναδική διέξοδος από το αδιέξοδο στο οποίο οδηγεί τα πράγματα με την αδιαλλαξία της η κυβέρνησης. Το σύνθημά μας είναι: Κάτω τα χέρια από την Εκκλησία! Θέλουμε Εκκλησία ελεύθερη, ζωντανή και δυνατή».

Ο υπουργός Παιδείας δηλώνει ότι δεν αλλάζει το παραμικρό και όταν οι τέσσερις μητροπολίτες που εκπροσωπούν την Εκκλησία ζητούν να

συναντήσουν τον πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου, εκείνος δεν απαντά καν στο αίτημά τους. Ακολουθεί στις 19 Μαρτίου 1987 η συνεδρίαση της Ιεραρχίας, που εξαγγέλλει συλλαλητήρια σε όλη την Ελλάδα, ενώ συγχρόνως απευθύνεται και στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών.

Μέσα στις αντιδράσεις είναι και η αποχή από τη δοξολογία της 25ης Μαρτίου, ενώ σημειώνονται και επεισόδια όταν σε κάποιους ναούς διαβάζεται εγκύκλιος με τις διαμαρτυρίες της Εκκλησίας.

Από τη άλλη, η Ιεραρχία περνά στην αντεπίθεση και διακηρύττει ότι διανέμει σε ακτήμονες, άπορους, αγρότες και πολύτεκνους ένα μέρος της μοναστηριακής περιουσίας. Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Ιεραρχίας, οι ενδιαφερόμενοι θα μπορούσαν να υποβάλουν αίτηση στις ιερές μονές όπου ανήκουν οι εκτάσεις για τις οποίες ενδιαφέρονται. Απόφαση για την παραχώρηση των εκτάσεων επρόκειτο να λάβουν τα ηγουμενοσυμβούλια με τη συνηγορία των μητροπολιτών της περιοχής.

Ο περίφημος «νόμος Τρίτση», 1700/1987, ψηφίζεται στις 2 Απριλίου. Υπέρ ψηφίζουν οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, του ΚΚΕ και του ΚΚΕ Εσωτερικού. Η βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας λίγη ώρα πριν από την ψηφοφορία αποχώρησαν από την αίθουσα. Να σημειωθεί ότι ο Αντώνης Τρίτσης την τελευταία στιγμή περιέλαβε κάποιες τροπολογίες προς συμβιβασμό. Αυτές είχαν σχέση με τα δικαιώματα των μητροπολιτών στη συγκρότηση των μητροπολιτικών και εκκλησιαστικών συμβουλίων.

Σε μια προσπάθεια να κρατήσουν σκληρή στάση, οι μητροπολίτες απειλούν με άρση του αυτοκέφαλου της Εκκλησίας της Ελλάδας. Δηλαδή με προσχώρηση σε άλλη αυτοκέφαλη Εκκλησία που δεν ελέγχεται νομικά από το ελληνικό κράτος. Με τη λογική αυτή δεν θα μπορούσε να εφαρμοστεί ο νόμος. Ακόμη, δήλωσαν πως δεν πρόκειται να εφαρμόσουν τα διατάγματα που θα εκδοθούν με βάση το νόμο και κάλεσαν την κυβέρνηση σε νέες συνομιλίες από «μηδενική βάση».

Περνά αρκετός καιρός και στις 17 Σεπτεμβρίου γίνεται συνάντηση «κορυφής» μεταξύ Ανδρέα Παπανδρέου και Αρχιεπισκόπου Σεραφείμ. Από τη συνάντηση απουσιάζει ο υπουργός Παιδείας Αντώνης Τρίτσης. Παπανδρέου και Σεραφείμ, αφού κουβεντιάζουν για αρκετή ώρα, καλούν τον Αντώνη Τρίτση και ανακοινώνουν τον ορισμό οκταμελούς επιτροπής για να ρυθμιστούν οι σχέσεις Εκκλησίας και πολιτείας.

Ακολουθεί στις 3 Νοεμβρίου προσχέδιο συμφωνίας για τη μοναστηριακή περιουσία που συνυπογράφουν πρωθυπουργός και Αρχιεπίσκοπος. Ο Αντώνης Τρίτσης απουσιάζει.

Το προσχέδιο ουσιαστικά δεν έκανε τίποτ' άλλο από το να υποχρεώσει την πολιτεία να αναιρέσει τη λαϊκή συμμετοχή στα εκκλησιαστικά και μητροπολιτικά συμβούλια. Όπως προβλέπονταν από τις ρυθμίσεις, τα ακίνητα της Εκκλησίας που βρίσκονται στην Αττική και είχαν παραχωρηθεί στην Εκκλησία το 1952 είναι εκτός

της συμφωνίας.

Η κύρωση του νόμου 1811/88, αντί να λύσει τα προβλήματα, δημιούργησε νέα. Αφού στη σύμβαση του νόμου προσχώρησαν 149 μονές ενώ οχτώ μονές (Ανω Ξενιάς Αλμυρού, Φλαμουριού Πηλίου, Ασωμάτων Πετράκη Αττικής, Αγίας Λάρας Καλαβρύτων, Μεταμορφώσεως Σωτήρος Μετεώρων, Χρυσολεόντισσας Αιγίνης, Μεγάλου Σπηλαίου Καλαβρύτων και Οσίου Λουκά Βοιωτίας), προσέφυγαν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης, που παρέπεμψε την υπόθεση στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, το οποίο με τη σειρά του τις δικαίωσε.

Με τον τρόπο αυτόν έπειτα από 11 χρόνια, δύο νόμοι παραμένουν ανενεργοί, καθώς ο ένας (1811/88) έχει αποδυναμωθεί, ενώ ο άλλος (1700) δεν εφαρμόζεται κάτω από το φόβο της δημιουργίας νέας κρίσης μεταξύ Εκκλησίας και πολιτείας. Από την άλλη, η Εκκλησία ποτέ δεν εφάρμοσε όσα υποσχέθηκε για διανομή γης στους ακτήμονες.

Επικοινωνήστε με την ["E on-line"](#)

Copyright © 1999 X. Κ. Τεγόπουλος Εκδόσεις Α.Ε.

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική, ή κατά παράφραση, ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της ηλεκτρονικής εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη. Νόμος 2121/1993 και κανόνες Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα.